

Inschrijfformulier

- Ondergetekende meldt zich hierbij aan voor de cursus 'Ecologisch herstelbeheer: laagvenen, rivier- en beekdalen 2014' en gaat akkoord met de voorwaarden zoals vermeld in deze folder.
- Ik wil graag op de hoogte gehouden worden van de ontwikkelingen in het cursusaanbod van Onderzoekcentrum B-WARE.

Deelnemer

Voor- en achternaam: .....

Organisatie: .....

Afdeling: .....

Postadres: .....

Postcode en plaats: .....

Telefoon werk: .....

Telefoon mobiel: .....

E-mail: .....

Facturatie *(indien van toepassing)*

Naam: .....

Afdeling: .....

Postadres: .....

Postcode en plaats: .....

Ordernummer: .....

Datum: ..... Handtekening: .....

U ontvangt een bevestiging van uw aanmelding. Circa vier weken voor aanvang van de cursus ontvangt u nadere informatie. Dit formulier graag zo spoedig mogelijk zenden aan:

Onderzoekcentrum B-WARE

t.a.v. Hilde Tomassen

Postbus 6558

6503 GB Nijmegen

Organisatie

Datum en locatie

De cursus wordt gegeven op 9, 10, 15, 16 en 17 april 2014 in het Mercator III gebouw van de Radboud Universiteit Nijmegen. De cursusdagen zijn van 9.30 uur tot 17.00 uur. Op woensdag 16 april 2014 is een excursie naar een aantal referentiegebieden (8.30 - 18.00 uur).

Aantal deelnemers

Maximaal 25 personen kunnen deelnemen zodat er voldoende gelegenheid is voor vragen en discussie.

Kosten

De inschrijfkosten bedragen € 1.675,- excl. BTW per deelnemer. De kosten voor koffie, thee, lunches, cursusmateriaal en excursie zijn inbegrepen. Na afloop ontvangen de deelnemers een certificaat.

Voorwaarden

De organisatie behoudt het recht de cursus af te gelasten bij onvoldoende deelnemers of als onvoorziene omstandigheden daartoe aanleiding geven.

Aanmelding en betaling

Met het inschrijfformulier in deze folder kunt u zich aanmelden. De inschrijftermijn van de cursus eindigt op 1 april 2014 of wanneer het maximale aantal deelnemers bereikt is. U ontvangt tegelijkertijd met de bevestiging van uw aanmelding een betalingsfactuur. Circa vier weken voor aanvang van de cursus ontvangt u nadere informatie.

Annulering is alleen schriftelijk mogelijk. Bij annulering tot twee weken voor aanvang van de cursus is 50% van het deelnamebedrag verschuldigd. Bij annulering binnen twee weken voor aanvang van de cursus is het gehele bedrag verschuldigd. Bij verhindering kan in overleg met de cursusleiding een vervanger gebruik maken van de inschrijving.

Informatie

Voor nadere informatie kunt u zich wenden tot de cursuscoördinator:

Dr. Hilde Tomassen

Telefoon: 024 - 3652813

Email: H.Tomassen@b-ware.eu

Website: www.b-ware.eu

Cursus Ecologisch Herstelbeheer

Laagvenen, rivier- en beekdalen

Inleiding

Sinds eind jaren '80 van de vorige eeuw worden vele maatregelen uitgevoerd om ecosystemen, die ernstig aangetast zijn door verzuuring, vermessing en verdroging, te behouden en te herstellen. Voor een succesvol en duurzaam herstelbeheer is een goede kennis van de sturende factoren en processen een vereiste. Binnen het kennisnetwerk 'Ontwikkeling + Beheer Natuurkwaliteit' (O+BN, voorheen EGM) is sinds 1988 veel kennis ontwikkeld over natuurherstel en -beheer. Om kennisuitwisseling tussen onderzoek en beheer te stimuleren organiseert Onderzoekcentrum B-WARE, in samenwerking met de afdeling Aquatische Ecologie en Milieubiologie van de Radboud Universiteit Nijmegen, een cursus waarbij wordt ingegaan op de sturende factoren en processen bij het herstelbeheer.

In deze cursus komt het herstelbeheer van laagvenen, rivier- en beekdalen (broekbossen en natte schraallanden) aan de orde. Daarnaast wordt aandacht gegeven aan natuurbeheer in het veenweidegebied. Tijdens de cursus wordt uitgebreid ingegaan op zowel de theoretische achtergronden als op praktijkgerichte onderwerpen zoals het bepalen van de kansrijkdom voor herstel, het evalueren van de effecten van herstelmaatregelen, alsmede monitoring van uitgevoerde maatregelen.

Doel en opzet

Het doel van de cursus is om natuurbeheerders en beleidsmakers van praktische en theoretische ecologische basiskennis te voorzien, welke nodig is voor een succesvol beheer en behoud van laagvenen, rivier- en beekdalen, naast natuurbeheer in het veenweidegebied. Deze kennis is tevens relevant voor het inschatten en bepalen van doelstellingen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW).

De cursusduur bedraagt 5 dagen, verspreid over twee weken. De cursus omvat hoorcolleges, casestudies met opdrachten en een excursie naar een aantal referentieprojecten. Het cursusmateriaal bestaat uit

een cursusmap met cursushandleiding, hand-outs van alle colleges, casestudies met praktische opdrachten en recente artikelen en rapporten uit de vakliteratuur (deels als pdf-bestanden).

Doelgroep

De cursus is bestemd voor medewerkers (hbo- of academisch niveau), werkzaam bij natuurbeheerorganisaties, ministeries, provincies, gemeenten, waterschappen, adviesbureaus, etc.

Docenten

Dr. Emiel Brouwer
(Onderzoekcentrum B-WARE)

Prof. dr. Ab P. Grootjans
(Rijksuniversiteit Groningen/Radboud Universiteit Nijmegen)

Prof. dr. Leon P.M. Lamers
(Radboud Universiteit Nijmegen)

Dr. Esther C.H.E.T. Lucassen
(Onderzoekcentrum B-WARE)

Prof. dr. Jan G.M. Roelofs
(Radboud Universiteit Nijmegen)

Dr. Hilde B.M. Tomassen
(Onderzoekcentrum B-WARE, cursuscoördinator)

Cursusaanbod Onderzoekcentrum B-WARE

In september/oktober 2014 organiseert Onderzoekcentrum B-WARE de 5-daagse cursus 'Ecologisch herstelbeheer: heide, vennen en hoogvenen', eind oktober 2014 de nieuwe 3-daagse cursus 'Biogeochemie en natuurkwaliteit' en in november 2014 de 4-daagse cursus 'Stikstofdepositie en herstelbeheer in Natura 2000-gebieden. Ontwikkelingen in ons cursusaanbod worden bekend gemaakt via de website of u kunt op het inschrijfformulier aankruisen dat u graag op de hoogte gehouden wilt worden.

Voorlopig programma

Woensdag 9 april 2014:

Theoretische achtergronden

Vermesting (externe- en interne eutrofiëring, atmosferische stikstofdepositie), verdroging (oxidatieprocessen), verzuring (buffercapaciteit, atmosferische stikstofdepositie), vernatting, versnippering (dispersie).

Donderdag 10 april 2014:

Herstelbeheer van rivier- en beekdalen

Typologie, aantastingen, hydrologie, grondwaterinvloed, basenverzadiging, verzuring, nutriëntenlimitatie, sulfaat- en nitraatproblematiek, ijzer, alkaliserend, peilbeheer, dispersie, herintroductie, bepalen kansrijkdom, effectiviteit van herstelmaatregelen, beheer, monitoring, lange-termijn perspectieven herstelmaatregelen.

Dinsdag 15 april 2014:

Herstelbeheer van laagvenen

Aantastingen, stagnatie verlandingsuccessie, peilbeheer, veenafbraak, nutriëntenlimitatie, sulfide-, ammonium- en ijzertoxiciteit, (blauw)algenbloei, actief biologisch beheer, fosfaatfracties, ijzer/fosfaat-ratio, dispersie, bepalen kansrijkdom, effectiviteit van herstelmaatregelen, beheer, monitoring, lange-termijn perspectieven herstelmaatregelen.

Woensdag 16 april 2014:

Excursie referentieprojecten

Tijdens de excursie worden diverse referentieprojecten bekeken. Naast succesvol verlopen herstelprojecten worden minder succesvol verlopen projecten bezocht. Er wordt ingegaan op de onderliggende oorzaken.

Donderdag 17 april 2014:

Natuurbeheer in het veenweidegebied en synthese

Agrarisch versus regulier natuurbeheer, weidevogelbeheer, fosfaat-, sulfaat- en nitraatproblematiek, verzoeting, versnelde veenafbraak, bodemdaling, effectiviteit van herstelmaatregelen, peilbeheer, isolatie, monitoring, lange-termijn perspectieven herstelmaatregelen, synthese van de cursus.

Meer info?
www.b-ware.eu